

NIEUW BATAVIAASCH HANDELSBLAD.

Editie voor Nederland.

HOOFD-BUREAU: Batavia, bij BRUINING & WIJT.

Rotterdam, bij M. WIJT & ZONEN.

VOORWOORDEN,

VOORKOMENDE IN DE GEWONE EDITIE VAN HET

Nieuw Bataviaasch Handelsblad.

BOETEN.

Volgens de jongste bepalingen komen alle boeten wegens overtredingen aan den lande. Dit beginsel verdient in allen deele goedkeuring. De justitie of politie behooren geen deel van de inkomsten uit opgelegde boeten te trekken. Dat men een aanbrenner, bijv. in opiumzaken, iets van de boete toelegt, is nog eer te verdedigen dan dat men de ambtenaren, met de toepassing en uitvoering der wet, alsmede vervolging van misdrijven of overtredingen belast, een gedeelte van hunne inkomsten uit boeten doet vinden. Bij onvoldoende bezoldiging is dan het lokaas al zeer groot om de wet, zoo al niet op vexatoire wijze, dan toch met de uiterste gestrengheid uit te voeren.

Maar zal men nu ook niet een stap verder gaan? Voor de Europeesche ambtenaren van het openbaar ministerie is het aandeel in boeten reeds lang afgeschaft. Thans zullen de ambtenaren der politie er niets meer van krijgen. De djaksa's of inlandsche officieren van justitie genieten intusschen een zesde van door den rechter opgelegde boeten. Zal men bij de begrooting voor 1873 nu alleen de schouten, en niet ook de djaksa's een beter traktement toeleggen? Wij willen het hopen.

Het traktement der schouten is geheel onvoldoende. Op sommige plaatsen is het bedrag der boeten evenwel vrij aanmerkelijk. Wil men eerlijke menschen bij de politie in dienst krijgen en houden, dan moet men ze eene voldoende bezoldiging en vergoeding voor het te lijden verlies geven. Het baantje van schout is voor menigeen zoo slecht niet geweest. Maar hoe men leven zou van de tegenwoordige traktementen, zonder emolument, is een onoplosbaar

raadsel. De schout moge eene ondergeschikte betrekking bekleeden en als zoodanig zijne levenswijze dienen in te richten, hij moet bijv. veel meer paarden houden dan anderen om zijn dienst te verrichten. De daaruit voortspruitende en andere uitgaven, welke de politie zich moet getroosten, en die niet cent voor cent in rekening te brengen zijn, kunnen onmogelijk uit het geringe vaste traktement der schouten gedekt worden. Men dient hierin te voorzien en niet met te karige hand te werk te gaan, wil de politie aan hare roeping beantwoorden. Anders zal men daarvoor op den duur alleen lieden vinden, die door onwettige inkomsten het hunne er uit weten te kloppen.

De redenen die gewogen hebben om den ambtenaar van justitie en politie een deel in de boeten te ontnemen, klemmen misschien echter het sterkst, waar het de inlandsche officieren van justitie geldt. Hun traktement is in later jaren iets verbeterd, maar steeds te gering in evenredigheid tot hunne werkzaamheden. Hunne positie noopt hen een staat te voeren ver boven hunne financiële krachten. Van opleiding der djaksa's voor hunne betrekking is menigmaal in officieele stukken sprake geweest. Daarbij is het gebleven. Intusschen is de taak van den inlandschen officier van justitie van overgroot gewicht. De presidenten der landraden, tevens residenten, lieten zoo niet alles dan toch te veel aan hen over. Ook bij de instructie van misdrijven spelen zij eene hoogst gewichtige rol. Van welk gehalte moet onmiddellijk het recht zijn, dat op zulk een grondslag steunt? Zonder vorming voor zijne taak staat de djaksa evenwel daar. Wat de boeten betreft, mist hij het zedelijk besef van den Europeeschen ambtenaar, die geen belang heeft bij de veroordeeling van een beklagde. Is het niet natuurlijk, dat de inlandsche officier van justitie plichtsbetrachting zoekt overeen te brengen met zijn geldelijk belang, dien machtigen

hefboom van menselijke handelingen? De justitie behoort het onpartijdig orgaan der wet te zijn. Als het inlandsch openbaar ministerie deel heeft in boeten, zal de mensch, die altijd mensch blijft, tegenover een beklagde, die betalen kan of gegoede verwanten heeft, ijveren om eene veroordeeling te verkrijgen. Zoo opent men den weg om het recht te demoraliseeren.

Zeer zeker zal echter de Javaan in menig geval, waarin hij eene boete moet betalen, de voorkeur aan gevangenschap geven. Maar dit staat in verband met de slechte tucht, waarvan iedereen kan getuigen, die in de binnenlanden verblijf houdt. Het gevoel van schaanste weêrhoudt niet om boeten onbetaald te laten. Zoolang niet alle gevangenen veel en hard zullen moeten werken, zal de kleine man de boeten, bij het politiereglement bedreigd, niet betalen. Ons gevangeniswezen eischt daarom dringend de meest doortastende verbetering. Men heeft weleens gezegd, dat een der kenmerken van eene beschaafde maatschappij is, dat eene gevangenis vrijst. Als men nagaat op welke wijze hier in de binnenlanden de gevangenisstraf toegepast wordt, dan zijn wij zeer zeker nog verre van het denkbeeld, dat wij, door ons beheer en de wijze waarop den inlander straf opgelegd wordt, eene schrede gedaan hebben op den weg om hem in onzen zin tot beschaving op te leiden.

v. L.

EENIGE CURIOSA.

Het officieele blad van 27 dezer no. 69 bevat eenige mededeelingen, die ons een juist begrip geven van den spoed, waarmede zaken hier afgedaan worden en hoe in het algemeen gehandeld wordt.

In de eerste plaats wordt de wet van 17 Juni jl. afgekondigd, waarbij nieuwe kredieten tot een bedrag van f 89,969,44 worden geopend op de eerste bij de wet vastgestelde Indische begrooting, die van 1867. Het geldt vorderingen, welke verevening afhankelijk was van voorafgaande oplevering van stukken door *belanghebbenden* en welke niet verevend zijn vóór de afsluiting van het dienstjaar waartoe zij behooren.

Waar de Faktörij der N. H. M. of een resident in gebreke zijn gebleven om de noodige bewijsstukken in te zenden, de een omdat zij aanspraak heeft op uitbetaling voor het beheer van goeniezakken, de ander wegens kultuurpercenten, of wel boekhandelaren advertentiekosten reklameeren, om slechts iets te noemen, is het

eigene schuld dat men lang op zijn geld moet wachten.

Maar er komen posten voor op den staat, waarin het nu geopende krediet gedetailleerd is, die ons met verbazing vervullen. Anderen doen aan Gerard Keller's novelle denken, waarin hij de tribulaties van een burgemeester verhaalt, die eene uitgaaf buiten de gemeentebegrooting van één dubbeltje had gedaan, waarover een geschrijf ontstond, dat honderde gulden kostte, ondanks den aandrang van het hoofd der betrokken gemeente om de tien centen dan maar voor zijne rekening te laten. Zoo zal men nu na ruim vijf jaren tijds aan een adjudant-onderofficier van het korps pradjoerits twee vorderingen van f 1,92 elk kunnen voldoen, wegens transport van goederen, en aan den patch van Leliolij twee rekeningen van f 2,78 wegens het overbrengen van postpakketten.

Dat er zoo dikwijls posten op den staat voorkomen omtrent reis-, verblijf- en transportkosten van ambtenaren van allerlei rang wettigt het vermoeden, dat er wel wat hapert aan de voorschriften omtrent de gevorderde bewijsstukken. Gaat men na dat het bedrag voor enkelen gansch niet onbelangrijk is, dan is het een middel om een ondergeschikt ambtenaar te gronde te richten, wanneer hij dikwijls met eene of andere taak belast wordt, die hem tot het doen van zulke uitgaven noopt, welke hij eerst na vijf jaren terugbetaald krijgt. Dezelfde soort van vorderingen komt teveel voor om te kunnen aannemen, dat de schuld bij het niet inzenden van behoorlijke bewijsstukken geheel en al aan de betrokken personen te wijten is.

Maar wat te zeggen van het niet verevenen gedurende den verloopen tijd van f 11,290 aan *plantloon*, voor de bevolking ingedeeld bij de suikerfabrieken Poerwodadi en Redjosarie (Madioen); van de sommen van f 3,148,63, f 7,843,08½, f 588 en f 929,01½ aan de bij de suikerkultuur ingedeelde bevolking in de residentie Samarang van Poegoe, Gemoe, Tjepiring en Kaliwoengoe, als vergoeding van schade wegens te late wegruiming van suikerriet; van f 155,91 aan de bevolking van eenige dessa's in de afdeling Karang-Anjer (Bagelen), voor materialen voor de herstelling van door aardbeving beschadigde gebouwen en waterstaatswerken; van f 106 aan de bevolking van eenige dessa's in de afdeling Pandeglang (Bantam), voor materialen voor de vernieuwing van den duiker over het spruitje Tjigoemoelong? Pleit dat voor de werking der komptabiliteitswet en voor goed beheer

in het algemeen?

Wachten de rechthebbers nog steeds op dat geld? Dat ware ongehoord. Welke waarborg zou dan bestaan, dat zij elk het hun toekomend deel zullen verkrijgen? Is dat nu nog goed na te gaan? Welk denkbeeld moeten die lieden verder hebben van de promptheid van betalen der „Kompanie”, als zij die gelden eerst nu zullen zien uitbetalen? De inlander kan en mag niet boeten voor verzuiemen van de Europeesche ambtenaren. Plegen dezen fouten, dan kome dat voor hunne rekening. Wij zouden de grootste gestrengheid tegenover hen willen zien betoonen, die den inlander door zijne schuld het hem toekomende zoolang deden onthouden.

Zijn die gelden evenwel aan de bevolking reeds sedert lang verstrekt, dan hebben de betrokken ambtenaren het zich waarschijnlijk te wijten, dat zij de terugbetaling eerst nu krijgen. Maar in gevallen van urgentie als bij eene aardbeving is het waarlijk eene ongerijmdheid, dat het vijf jaren duurt eer men het aan de bevolking betaalde geld ziet restitueeren. Kan men dan dezelfde bewijsstukken als in gewone tijden eischen?

De lijst der posten is zoo uitgebreid, dat — zelfs al houden wij rekening met het feit, dat in 1867 menige hand bij de toepassing der nieuwe regelen, bij de wet gesteld, vreemd stond, — met klem moet aangedrongen worden op bespoedigde afdoening van betalingen voor hetgeen ten behoeve van den Staat is uitgeschoten. Wanneer op een of ander bureau een stuk is blijven liggen (zelfs spreekt men menigmaal van het zoekraken van stukken op bureaux), dan kan dit belanghebbers in de grootste finantieele moeilijkheden wikkelen. En dat gebeurt maar al te veel.

Eene ware curiositeit is mede de verordening, die in 1872 wordt uitgevaardigd, waarbij gevangenisstraf van 8 dagen tot 3 maanden en geldboete van ten hoogste f 1000 wordt bedreigd tegen het verkoopen of koopen van gouvernements-koffie, die zodoende aan de verplichte levering wordt onttrokken.

De considerans zegt: „dat het noodzakelijk is, ter meerdere verzekering der nakoming van de verplichting, opgelegd bij resolutie van den G. G. in Rade van 3 Febr. 1833 no. 1 (Stbl. no. 7) straffen te bedreigen enz.” Dus heeft men bijna 40 jaren noodig gehad om tot de ontdekking te komen, dat er geene straf was bedreigd tegen de ontduiking van het gouvernements-koffie-monopolie! Echt Indische spoed. Vóór 1866

liet iets dergelijks zich nog denken. Men nam den stok te baat om inlanders in Bantam, die koffieboomen ongehaakt hadden, waartegen geen verbod bestond — zooals de rechter uitmaakte, — mores te leeren en eerbied voor de kruideniers-affaire in te boezemen. Maar dat men zelfs na 1866 nog zes jaren liet verloopen eer men deze verordening tot stand brengt, is een nieuw bewijs hoe Indie onder het bestuur van den afgetreden landvoogd is geregeerd.

De verordening bevat verder deze milde bepaling. „Van de verplichte levering aan het Gouvernement is uitgezonderd de koffie, benodigd voor persoonlijk gebruik van den planter en diens huisgez'n en die, welke gebrand en in den vorm van poeder voor binnenlandsch gebruik is bestemd.”

Dit is eene belangrijke afwijking van het Reglement van 1833, dat in art. 1 voorschreef: „Alle koffie op Java geteeld” enz. worde aan de regeering geleverd, terwijl art. 17 de koffie voor *dagelijksch gebruik* bij de pakhuizen bij heele en halve pikols verkrijgbaar stelde, „waar zulks noodig geoordeeld werd.” Voortaan zal de koffieplanter, die zijn eigen produkt, zijne paggerkoffie, gebruikt, niet meer een „landsdief” heeten. Hij zal niet alleen een aftreksel van bladeren van den koffieheester, maar een kop koffie mogen nuttigen.

Maar de vraag rijst: over hoeveel kan de planter beschikken? Mag hij verklaren al zijn produkt voor eigen gebruik te willen behouden of voor binnenlandsch verbruik te willen branden? Wij meenen dat nergens te vinden is, over welke hoeveelheid de planter mag beschikken. Wilde men het monopolie door eene strafbepaling versterken en het stelen van koffie uit de tuinen tegengaan, dan had men behoeven te bepalen, welke hoeveelheid tot eigen gebruik of om ze gebrand te verkoopen mocht worden geplukt en behouden. Regelt men dit niet, dan zien wij in de nu verleende vrijheid aan den planter een knak voor het monopolie of dan wordt de inlander alweder overgegeven aan zeer verschillende opvattingen van de tegenwoordige verordening. Hoeveel heeft men toch noodig voor eigen gebruik van een gezin? Mag een planter alle koffie, die hij kan grjpen en vangen, gaan branden en ter markt brengen voor binnenlandsch verbruik, zij het in kleine partijen en in peperhuisjes? Zal nu de een niet met dagen en maanden gevangenschap door den rechter kunnen worden gestraft, terwijl een ander in hetzelfde feit geene overtreding ziet? Naar

onze meening is de nieuwe verordening in dit opzicht alweder onvolledig.

v. L.

De kronijk van de *Economist*.

Het tijdschrift *de Economist* geeft eene *Koloniale Kronijk*. In dat overzicht van de "koloniale literatuur", voorkomende in het Juni- en Juli-nummer, per jongste mail aangebracht, wordt het ophouden van de mail-editie van twee Indische bladen besproken en het leedwezen van den kronijkschrijver daarover te kennen gegeven. Hij betoogt dat de gewone editie der Indische bladen minder lezers moet vinden dan eene mail-editie, die door vorm en inhoud lokt. De schrijver zegt:

"We hopen nu slechts dat de eenige in leven blijvende Indische mail-courant, het *Nieuw Bataviaasch Handelsblad*, haar aantal abonnéés in Nederland zoozeer zal zien toenemen, dat zij, voor Indie doende wat we meenen dat in de mail-editie der Nieuwe Rotterd. Ct. nog steeds voor Nederland geschiedt, de voornaamste artikelen der andere Indische dagbladen, althans in résumé, in hare mail-editie zal opnemen. Doet zij dit niet, dan zou de navolging aanbeveling verdienen, van hetgeen de heer van Kesteren, de redacteur van het Samarangsch dagblad *De Locomotief* doet — althans in 1870 deed en in 1873 weder doet — het van tijd tot tijd in brochurevorm publiek maken van de belangrijkste hoofdartikelen uit die dagbladen. Velen toch, die den tijd niet kunnen vinden of willen nemen tot het inzien van die verschillende, met elke mail wekelijks aangebrachte dagbladen, doch die toch gewoon zijn kennis te nemen van de boekwerken, waarin de politieke kwestien betreffende N. Indie worden behandeld, zullen dan die brochures lezen."

De oorzaak van het staken van die mail-editien is bekend. De schrijver zegt terecht, dat dit een droevig bewijs is van de weinige belangstelling in Nederland in Indische zaken."

Wijlen Lion schreef ons naar Nederland, dat de mail-editie van zijn blad reeds sedert jaren verlies gaf en hoezeer onze uitgever thans eene mail-editie blijven verzenden, die waarlijk goedkoop in prijs is, kunnen wij verzekeren dat die eenig overblijvende uitgave geene rekening geeft. Die mail-editie wordt alleen op ons verzoek behouden, in het belang van de publieke zaak. Zeer juist is toch de opmerking, dat men in Nederland nog eer een "handig, gemakkelijk" Indisch blad opstaat dan een stapel dagbladen.

In Nederland is het getal abonneminten echter steeds gering. Men leest kosteloos hetgeen de dagbladen aldaar uit de Indische bladen overnemen; maar een abonnement op een Indisch blad nemen — dat kost eenige guldens!

Wat erger is: men wil zich soms zelfs de moeite niet geven te lezen wat in Indie omgaat. Te Rotterdam vonden wij de mail-editie van een Indisch blad in eene societeit onopengesneden; niemand zag ze in. De heer Thorbecke heeft zelf in 1861 aan H. J. Lion verklaard, geen enkel zijner artikelen van dien tijd over aanleg van spoorwegen in Indie te hebben gelezen!

Gaarne zouden wij voldoen aan den wensch om onze mail-editie vollediger te maken en daarin belangrijke artikelen uit andere bladen of tijdschriften over te nemen, opdat onze uitgave voor Nederland werd wat de *N. R. O.* voor Indie is. Maar de verwezenlijking van dit denkbeeld zou uitgaven veroorzaken, die door gemis aan belangstelling van het publiek in Nederland niet vergoed worden. Had den wij bespeurd dat de eenig overgebleven mail-editie op prijs werd gesteld, wij zouden pogen meer en beter te geven. Maar van Indische uitgever is niet te vorderen, dat

zij zich ter wille van de bevordering der publieke zaak grooter offers getroosten.

Wij hebben nog eene andere opmerking van den geachtten kronijkschrijver van de *Economist* te beantwoorden.

Op blz. 655 van het Juni- en Juli-nummer bespreekt hij ons betoog over de eerste circulaire, van den tegenwoordigen landvoogd uitgegaan. In dat opstel (zie ons nummer van 20 Januari, mail-editie 24 Jan.) wezen wij op hetgeen de Engelsche schrijver van het werk: *The administration of India from 1859 to 1868*, in 1869 te Londen verschenen, over de weinige bekendheid van de Britsch-Indische ambtenaren met het inwendige leven van de volkeren onder hun beheer zegt. Dat werk en het niet minder belangrijke boekdeel van Sir Charles Wood, dat bijna gelijken titel voert, was ons door tusschenkomst van den heer M. Nijhoff te 's Gravenhage per mail overgezonden, lang voordat de kronijkschrijver in de *Economist* (van November 1871) een lezenswaard overzicht daarvan gaf en er hier en daar iets uit aanhaalde.

Tot onze bevreemding lezen wij nu in eene noot van zijne hand op blz. 655 van de jongste aflevering, daar waar de kronijkschrijver over ons artikel: "Een dienst- en regeering programma" spreekt, deze opmerking:

"Waarlijk zijn daarin, onderaan op de 1e bladzijde der mail-editie, achter: Hij schrijft, uitgevallen (?) de woorden: zie *Economist* van 1871, blz. 984. Letterlijk toch zijn, evenwel zonder de bron te vermelden, de woorden overgenomen, door ons uit Prichard's werk vertaald. We willen echter eer aan verzuim dan aan opzet denken. Het blad toch dat in zijn nummer van 8 Febr. blz. 118, tegen het plegen van plagiaat terecht waarschuwt, zou zich immers niet eenige dagen vroeger zelf daaraan schuldig maken?"

Wanneer wij eene fout begaan, hebben wij den moed dat ruitelijk te belijden. Maar wij kunnen niet inzien dat wij verplicht zijn in dezen tegenover de *Economist* athenonorable te doen; wij zijn in dit opzicht verstoekte sondaars, als wij gezondigd hebben.

Wanneer wij aan de artikelen van de *Economist* of de geschriften van wien ook een citaat ontleenen, zijn wij niet gewoon met andermans vèeren te pronken. Wij gaan verder. Als de *Economist* ons zelfs niet eigene beschouwingen, maar slechts de vertaling van een geheel nieuw werk geleverd had, zou er reden bestaan daarvan melding te maken. Maar noch van het een, noch van het ander kan sprake zijn. Het werk van Prichard was sedert geruimen tijd in ons bezit en nu is het wat veel gevergd als wij er tien regels aan ontleenen, zij het in dezelfde bewoordingen als de kronijkschrijver, te verlangen dat wij de *Economist* als de bron noemen die in 7¹/₂ bladzijden een overzicht van de twee deelen van Prichard geeft.

Is men bovendien gewoon in eenig dagblad, eene aanhaling uit een werk doende door een vreemde geschreven, er achter te zetten: vertaald door, of wel: waarvan een overzicht voorkomt in dit of dat maandwerk, hetwelk dat citaat geeft, wanneer daartoe geene bepaalde aanleiding bestaat?

Wij stellen prijs op het billijk oordeel van den kronijkschrijver in de *Economist* en komen daarom in verzet tegen hetgeen door hem in de noot wordt opgemerkt.

v. L.

GOVERNEMENTS-BESLUITEN, BENOEMINGEN, ENZ.

Hij beschikking van Zijne Excellentie den Minister van Kolonien, van 19 Jul 1872, La. Apz., no. 3, is aan den Oost-Indischen ambtenaar, met verlof in Nederland, dr. J. H. Croockegit Hzn., hststelijk resident van Banks, verleend eene verlenging van verlof voor den tijd van zes maanden.

Civiel Departement.

Ontslagen:

- Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, met behoud van regt op pensioen, de eerste klerk bij het departement van financiën C. J. Paulus.
- Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, de klerk op het residentie-kantoor te Kediri C. J. W. Mente.
- Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, de klerk op het assistent-residentie-kantoor te Malang (Paseroena) E. W. Abels.
- Eervol, uit 's lands dienst, met behoud van regt op pensioen, de pakkuismeester te Makassar (Celebes en oederkoozigtheden) C. G. Pieloor.
- Uit 's lands dienst, de gewezen klerk op het bureau van den assistent-resident van Kendal (Samrang) J. M. Gines.

Bij de in- en uitvoerregten.

- Uit 's lands dienst, de kommissie-visitator bij de kontrôl en recherche te Batavia P. A. Anthonijz, de onderkommissie eerste klasse bij dien tak van dienst J. J. Schuller tot Feursum en de gewezen onderkommissie eerste klasse bij dien tak van dienst W. J. Westerkamp, thans kommissie-visitator te Samrang.

Benoemd:

- Tot pakkuismeester te (Celebes en oederkoozigtheden), de ambtenaar op non-akiviteit H. G. Baumgart, laatstelijk tweede kommissie op het residentie-bureau te Batavia.

Bij de controle en recherche te Samarang.

- Tot kommissie-visitator, de tweede kommissie bij het departement van financiën F. J. Fuchs.
- Tot onderkommissie der eerste klasse, de derde kommissie bij het departement van financiën G. E. van Ouden, de ambtenaar op non-akiviteit F. A. Horn, laatstelijk kommissie-ontvanger der in- en uitvoerregten te Tandjong-Pandan [Hollidu] en de ambtenaar op wachtgeld W. E. van Steel, laatstelijk tweede machinist bij de gouvernementale marine.

Bij de in- en uitvoerregten te Samarang.

- Tot tweede kommissie bij den ontvanger, de derde kommissie op het kantoor van den controleur bij de in- en uitvoerregten te Soerabaja J. F. V. A. Linschlaan Arriëns.
- Tot administrateur en boekhouder bij het entrepôt, de kommissie-boekhouder bij den ontvanger der in- en uitvoerregten te Cheribou P. Barberaux.

Ontheven:

- Eervol, van de hem tijdelijk opgedragen waarneming der betrekking van leeraar in de wiskunde aan het gymnasium Willem III (afdeling hogere burgerschool), de particuliere onderwijzer H. O. van Ruijven.
- Eervol, van de hun gedane tijdelijke opdrachten tot het geven van lessen respectievelijk in de godsdienstige wetten, volksinstellingen en gebruiken in Nederlandsch-Indië en in de Indische staatsinstellingen bij de afdeling Indische taal, land- en volkenkunde van het gymnasium Willem III te Batavia, de heeren Mrs. L. W. C. van den Berg en A. Th. Heijligers.

Benoemd:

- Tot leeraar in de Indische taal, land- en volkenkunde aan het gymnasium Willem III te Batavia, en wel speciaal voor het onderwijs in de staatsinstellingen, de godsdienstige wetten, volksinstellingen en gebruiken in Nederlandsch-Indië, de ambtenaar voor de burgerlijke dienst sidsar Mr. J. de Louster.
- Tot leeraar in de wis- en natuurkunde aan het gymnasium Willem III (afdeling hogere burgerschool) de ambtenaar voor de burgerlijke dienst in Nederlandsch-Indië H. M. D. van Riemsdijk.

Door den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid,

Is ontslagen:

- Eervol, op zijn verzoek, als onderwijzer aan de normaalschool voor hulponderwijzers te Batavia, dr. N. J. Hoorweg, onder dankbetuiging voor de als zodanig door hem bewezen diensten.

Is benoemd:

Tot onderwijzer aan de normaalschool voor hulponderwijzers te Batavia, P. Inklaar, leeraar in de wiskunde aan het gymnasium Willem III.

Schutterijen, enz.

Bij de artillerie van den Barisan te Pamakassan (Madura).

Ontslagen:

Eervol, de eerste luitenant Kiabi Kerti Troeno en de tweede luitenant Patra Boeding.

Bevorderd:

Tot eerste luitenant, de tweede luitenant Nala Troena.

Benoemd:

Tot tweede luitenant, de adjudant-onderofficier Wandura Kerto en de sergeant-voicotsair Radon Pandjoe Kerto Koesomo, beiden van het wapen der infanterie.

Departement van Oorlog.

Ontslagen:

Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, de klerk bij de militaire administratie M. L. Pfuster.

Departement der Marine.

Tijdelijk belast:

Met de waarneming der betrekking van assistent bij de geographische dienst, J. C. A. van Asperen, laatstelijk ingenieur bij die dienst, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Batavia.

28 Augustus 1872.

Naar wij vernemen, worden thans opnemingen en peilingen op de reede gedaan in verband tot het in den laatsten tijd meerbesproken plan om Batavia eens haven te verschaffen door verbinding van Surust met den vasten wal. (Aangeboden.)

Naar wij vernemen, rijden de werkreinen thans op den spoorweg naar Buitenzorg tot op het land Boedjong Gedeh.

Het Tijdschrift van het Ind. landbouw-genootschap, no. 8 van den 2den jaargang, houdt de volgende stukken in: Rijks-landbouwschool of polytechnische school te Delft door O. P. Houdius. — Over den aanleg van koffie-tuinen op woesten grond, door X. — West-Indische koffie-bereiding, door H. John Smid. — Iets betreffende het miltvuur, door C. Meijboom. — Resultaat van een proef met de suikerriet-plantwijze volgens Rejnoso, door G. A. Andriess. — Indigo-fabriekatie, door W. van Baalten Jz. — Tuinbouw. Aspergie-teelt, door E. — Oofsteelt. Iets over druiven, door E. — Algemeene Vergadering van het Indisch Landbouw-Genootschap, door den Red. — Kleine mededeelingen en berichten. Beproefd middel tegen rupsen.

De Jav. Cour. bevat een kon. besluit, waarbij een krediet van f 89969,44 wordt toegestaan, ter voldoening van de tot den dienst van 1867 behoorende vorderingen, ten laste der begrooting van N. L., welke niet vóór de afsluiting van dat dienstjaar zijn verevend.

In de Jav. Cour. komt eene nadere opgaf voor van den uitslag van in 1872 gehouden uitbestedingen van uitvoering of levering van materialen, ten behoeve van twee militaire werken. Beide uitbestedingen mislukten.

Extra-bijvoegsels, behoorende bij de Jav. Cour., houden in:

I. Een verslag van de verrichtingen der zonnemacht in Oost-Indië van af den 1sten April tot ultimo Juni 1872.

II. Een staat van den invoer der voornaamste katoenen- en wollen manufacturen, vervaardigd in landen, benevens de Kaap de Goede Hoop, te Batavia, Samarang en Soerabaja in de maand Juli 1872.

29 Augustus 1872.

De Directie van het Djatie-gesticht verzoekt ons mededeelen, dat zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal, Mr. J. Loudon, het Beschermeerschap over die inrichting welwilleed heeft aangenomen.

Wij ontvingen gister de dagbladen van Marseille, waarin eene aankondiging voorkomt omtrent een nieuwen stoomvaartdienst op Australië, waarvan wij gister reeds gewag maakten.

Onder den naam van *Ligne régulière de l'Océanie* zullen Franse stoomschepen van de eerste klasse in de vaart gebracht worden, die Havre, Marseille, Obok, Galle, Padang, Benkoelen, Batavia, Samarang, Soerabaijs, Koepang, Somersset (Australië), Diason en Noumea (Nieuw-Caledonië) zullen aandoen. De heer Jules Lemaître, rue Vaçon, no. 60, is agent te Marseille.

Het eerste stoomschip van dien dienst is den 20 Augustus jl. van Marseille vertrokken.

Het hoofdgentschap van de N. I. Handelsbank heeft bekend gemaakt, dat den 9 December a. s. in de Handelsvereniging alhier ± 8,000 pikols Billiton-tin verkocht zullen worden.

Te Singapore werden behalve Z. K. H. Grootvorst Alexis van Rusland andere vorstelijke bezoekers verwacht, namelijk de prinsen Philip en Augustus van Saksen-Coburg-Gotha, neven van H. M. de koningin van Engeland. Prins Augustus is de schoonzoon van den keizer van Brasilië.

De *North China Herald* meldt dat het Russische oorlogschip *Vitiaz* den 6 dezer naar Nagasaki vertrok, ten einde er Grootvorst Alexis te ontmoeten.

In Britsch Indië is eene wet aangenomen, bepalende dat in Europa geboren Britsche onderdanen geen veelwiftery mogen bedrijven, ook al zweren zij het geloof af, dat veelwiftery verbiedt. De aanleiding tot deze wet is, dat zeker heer Green, een rechtsgeleerde te Madras, Mahomedaan werd, zijne Europeesche vrouw verliet en eene andere Europeesche vrouw huwde, die verklaarde eveneens de leer van Mahomed te hebben omhelsd.

Te Singapore kwam den 14 dezer het Britsche schip *Nassau*, gezagv. Chinmo, van Laboan via Makassar aan. Terwijl het schip in de Soeloo-zee enige ophemingen deed, werd eene boot, waarin zich luitenant Gray en de heer White bevonden hadden, nadat zij op de N. O. punt van Soeloo-eiland aangehouden hadden, door 40 à 50 inlanders aangevallen. Zij sloegen zich door de aanvallers heen naar hunne boot; luitenant Gray en een der manschappen werd gewond; eenige inboorlingen werden gedood, anderen gekwetst. Kapt. Chinmo, onderstellende dat men zijne opvarenden voor Spanjaarden had aangezien, poogde betrekkingen met de inlanders aan te knopen en meldde hen dat de *Nassau* een Engelsch schip was, dat niets met de Spanjaarden te doen had; hij vroeg opbeldering over hun gedrag. Men weigerde elke verklaring en gaf te kennen dat men wilde vechten. Eenige dagen werden op die wijze verspild, waarna de *Nassau* de dorpen bombardeerde, die totaal vernield werden. Toen bleek dat de bewoners Baligani-zeerovers waren.

De *Straits Times* klaagt zeer ernstig over de onjuistheid der handels-telegrammen, te Singapore van Beuter ontvangen. Zoo verhoogden de Chinezen terstond den prijs van gambier, toen een onjuist telegram meldde dat dit artikel te Londen met 2 shillings was gerezen en dit veroorzaakte groote moeilijkheden. Op een telegram om nader bericht werd, hoewel verbeterde telegrammen voor zoodanig geval toegezegd waren, geen antwoord gegeven.

Te Singapore heerscht de pokziekte.

31 Augustus 1872.

Uit Deli werden berichten ontvangen, loopende tot 9 dezer.

Op 21 Juli was door eene compagnie onder bevel van den kapitein der infanterie Groesbeek, zonder eenig verlies aan onze zijde, een tweetal kampongs genomen.

Den 24sten d. a. v. trok eene kolonne van 200 man met 1 houwtiser en 3 mortieren, onder aanvoering van den expeditiecommandant, naar Oedjoeng Barat, dat verlaten gevonden en daarop verbrand werd.

Bij een aanval door de Bataks gedurende den opmarsch der troepen op de voorhoede gedaan, was de vijand met achterlating van 30 dooden uiteengejaagd. De kolonne keerde op 29 Juli in het hoofkwartier terug.

Na deze laatste verliezen schenen de Bataks zich in het gebergte te hebben teruggetrokken, en niet langer geneegen te zijn om de oproerige datoes, die gebrek aan geld, wapenen en ammunitie begonnen te krijgen, ondersteuning te verleen. Een en ander maakte den toestand in de binnenlanden veel meer gunstig.

Intusschen bleef de landingsdivisie van Z. Ms. stoomschip *Marnix* nog steeds over de ondernemingen aan de Deli-rivier verdeeld. De gezondheidstoestand deser troepen was naar wensch.

Uit Japara. (Part. Korr.) De koortsepidemie die voor eenige maanden als uitgewoed werd beschouwd, schijnt nu weer deze gemeente te zijn binnen geslopen, want men hoort thans dagelijks onder Inlanders het woord "ekatissen". — Die Japarasche koortsen dateeren van het jaar 1869. — De oorzaken van de epidemie schijnen niet bekend te zijn. — Althans die onderstelling mag men toch wel maken, als men weet dat van regeeringswege door een deskundige daarnaar een onderzoek is ingesteld, en officieel nog niets is gedaan als gevolg daarvan. — Wat de deskundige heeft geadviseerd is een geheim, dat, evenals andere dergelijke geheimen, bedolven licht onder een wagenvracht papieren, die te samen het Gouvernement een schat geld hebben gekost en bij slot van rekening tot geen resultaten leidden. — Doch de betreffende autoriteiten zijn gedekt als zij zeggen kunnen: "wij hebben gezocht, maar niet gevonden". — Onze huisjongens zeggen ook al heel gauw, als zij naar iets moeten zoeken, en het niet direct kunnen vinden: "stra dapet toewan". Mag het dan verwondering baren, dat onze Indische autoriteiten door den dagelijkschen en soms intiem omgang met het inlandsche ras, als van zelf daartoe worden verleid, om zich die gewoonte eigen te maken? Immers, neen. — De oorzaken van een epidemie zijn meentijds moeielijk optesporen en nategaan. — Men gist er naar, maar zekerheid heeft men niet. — Het zou daarom ook niet heel verstandig zijn, als men op bloote en gulscheerde gegevens, al komen zij uit het brein van een deskundige, zich groote geldelijke opofferingen ten koste legt. — Wij willen de Regeering ook daarom niet verwijten, dat zij tot nu werkloos is gebleven, en geen aant nog heeft uitgegeven, om de vermoedelijke oorzaken van de Japarasche koortsen weg te nemen.

Kan de gemeente alhier redelijkerwijs niet van de Regeering vergen, dat zij de oorzaken van de epidemie uit den weg ruimt, daarentegen heeft diezelfde gemeente dan toch wel het recht om van de Regeering te vragen, dat de gevolgen van die koorts en zoo veel mogelijk worden beteugeld, — of m. a. w.: dat de Regeering zorg draagt voor de aanwezigheid van een voldoende hoeveelheid quinine, en voor de mogelijkheid voor den Inlander, om zich daarvan te voorzien. — Twee jaren geleden heeft de Resident van Japara, bij gemis van een doctor in deze Afdeling, den zendeling S. belast met de uitdeeling van de quinine, welke men zoo van tijd tot tijd uit Batavia kreeg. — Die Heer was zoo welwillend, om zich die opdracht te laten volgen. — Maar vraag er hem eens naar, hoe dikwijls het gebeurde, dat hij tot de aan rugers moest zeggen: traja obat? — Was er in die dagen nog eenige hulp, thans wordt zij geheel gemist. — De Hr. S. wil een ieder helpen, die hem om hulp roept, maar wil geen onbezoldigd dienaar van den lande zijn. — En daar heeft de man groot gelijk aan. — Volgens onze laatste informatie moet er op het oogenblik hier op de plaats noch quinine noch een vervanger daarvan zijn. Maar waarom belast men den controleur alhier niet met dat werk? Op elke binnenplaats, waar geen doctor "hlanda" noch "djawa" is, wordt officieel door de Regeering vergund, dat de plaatselijke controleur zal worden belast met de uitgifte van alle uit Batavia te verstrekken huismiddeltjes. — Waarom vraagt de Resident voor den controleur alhier niet een huissapotheek aan?

Dat zou vrij wat verstandiger en beter zijn dan dien ambtenaar te laten occuperen met griffierszaken. — Het is waar, men heeft daartoe moeten besluiten, omdat er hier een groote achterstand bij de landraadzaken was. — Maar heeft dat nu geholpen? Wordt die achterstand desniettemin niet met den dag grooter? En hoe komt dat nu? Heeft de Resident zich dat wel eens afgevraagd? De Heer Wijnmalen zal nu wel ongeveer vijf volle jaren hier in de residentie zijn. — En als die ambtenaar nu altijd door geschikt is geweest voor de hem door de Regeering geschenken gunst, dan, dunkt me, ware het zijn plicht geweest sinds lang de Regeering voortelichten omtrent alles, wat een vermoedelijke achterstand als gevolg zou kunnen hebben. — Waarom werden de landraadwerkzaamheden tijdens de Heeren H. en M. altijd geregeld bijgehouden; terwijl, sinds de tegenwoordige Assistent-Resident aan het bestuur kwam, de Procureur Generaal geen postslag bijna laat voorbijgaan zonder zich genoodsaakt te zien, ophelderingen te vragen omtrent de redenen van den achterstand? In vroegere jaren had de Griffier van den Landraad, behalve zijn vonnissen en processenverbaal, nog een schep werk als 1ste klerk op het Assistent-Residentie kantoor, en zat hij geregeld gedurende de kantooruren op het Bureau. — De tegenwoordige Griffier zit daarentegen te huis te werken, heeft als 1ste klerk geen steek te doen, en kan maar de landraadstukken niet geregeld afmaken. — Op dit oogenblik moeten ongeveer een dertigtal stukken nog onafgedaan zijn, behalve de civiele vorderingen! — En toch laat men den Griffier met verlof naar Pattie gaan, en zit hij hoog en droog gedurende ruim zes weken op de hoofdplaats!

Wat een gescharrel! Verbeeld u eens, een griffier met veel, heel veel werk, en dan nog met verlof! Verlof vraagt men aan, niet om zijn tijd te wijden aan den dienst, en als zulks wel het geval mocht zijn met den Griffier van Japara, dan blijft het raadsel nog optelzen, waarom hij juist dat verlof moet doorbrengen op een andere plaats.

Nog iets vreemds, iets geheimzinnigs. — Volgens wettelijke bepalingen mag de Resident aan een ambtenaar slechts 14 dagen verlof geven; de Griffier heeft dat maximum sinds lang overschreden. — Van wien heeft die ambtenaar langer verlof afgevraagd? Het kan niet anders zijn, dan van den

Directeur van Justitie. — De Griffier heeft dus moeten requesteeren, en dat verzoekschrift moet van het plaatselijk naar het gewestelijk kantoor zijn geëxpedieerd. — De Resident moet, bij de doorzending van dat request, ten gunste van den verzoeker hebben geadviseerd; anders zou daarop geen gunstige beschikking zijn gekomen, als de Directeur van Justitie kennis had gedragen van den achterstand.

En nu de qualificatie van het verlof. — Is het een verlof wegens ziekte, dan zeker zou het al heel onbarmhartig van een Chef zijn, den zieke geen rust te gunnen. — Maar in dat geval had het algemeen belang gevorderd, dat men den Griffier op wachtgeld had gesteld om den achterstand zoo spoedig mogelijk door een verranger te doen bijwerken. — Waarom deed de Resident dat wel met den vorigen en waarom zou hij, ten believe van den tegenwoordigen titularis, het algemeen belang naar den achtergrond moeten schuiven?

Dus, er bestaat geen motief om te onderstellen, dat de Griffier wegens ziekte met verlof naar Pattie is gegaan. Andere gewichtige redenen kunnen een ambtenaar ook wel in het genot doen deelen van een verlof. Maar zijn 14 volle dagen voor een tijdelijke afwezigheid naar Pattie niet meer dan voldoende?

Afgescheiden dus van de kwestie wie den griffier van Japara verlof heeft verleend, mag het wel eenige bevreemding opwekken, dat de betrekkelijke autoriteiten, niettegenstaande ernstige aanschrijvingen van Z. R. Loudon, om binnen een gegeven tijd allen achterstand attewerken, nog zoo mild zijn in het verlenen van verlof aan een ambtenaar die naar het schijnt voortdurend achterstallig werk heeft afdoen. Nu is het wel waar, dat Japara, van de vier plaatselijke Landraden van dit Gewest, de meeste zaken heeft aftedoen, maar dit feit zou wel tot verzachtende omstandigheden kunnen strekken bij een achterstand zonder verlof, maar bij een achterstand kan een verlof niet anders geoorloofd en gemotiveerd zijn dan wegens ziekte. Het geval van ziekte doet zich niet voor, anders zouden de maatregelen van den Resident daarvan moeten blijken. Wat kan het dan zijn? Het antwoord daarop blijven wij schuldig. Het is meer dan voldoende, dat op feiten wordt gewezen, en door die daadzaken aan het licht te brengen, mag het algemeen belang verwachten, dat er spoedig voorziening komt. Dat Japara heeft nu al zoo veel rare dingen zien gebeuren; het wordt tijd, dat men ook op iets goeds kan wijzen.

Militaria. Verschillende luftenants der artillerie en genie in de 1e en 2e militaire afdeling weeden, naar wij vernehmen, pogingen aan om bij de opname der spoorwegen overgeplaatst te worden, terwijl anderen zich voorbereiden voor het groot-ambtenaar-examen. (Loc.)

Samarang, 26 Aug. Spoorwegvrachten. Een spoorwegreiziger die een kip voor / 0,50 gekocht had, moest aan vracht voor dat dier — van Solo naar Samarang — / 1, — zegge: één gulden! — betalen.

Een andere die een djerook op de passer voor vijftien centen gekocht had en eis in den waggon wilde binnen smokkelen, werd gesommeerd tot de betaling van nul gulden en dertig cents.

Militaria. Een inlandsch fuselier der tweede Kompagnie van het 7de Bataljon die Zaterdag jongstleden met een briefje van ontslag uit de gelederen zou worden weggejaagd na te voren vijftig rottingslagen te hebben ontvangen, heeft zich Vrijdag nacht in de politiekamer onder een slaaptel met een riem dien hij om den middel had en een das verwaagd. (Loc.)

Soerabaja, 28 Augustus. Men schrijft ons van Kediri dd. 23 dezer:

Waren de beide voorgaande jaren allervoordeligst voor de tabaks-ondernemingen in deze Residentie, ook thans kunnen zij zich verheugen in een rijken oogst.

Door dien gewichtigen tak van industrie, waarop de particuliere nijverheid met fierheid kan wijzen, als een product van hare energie en onwrikbare doortastendheid, niet tegenstaande de weinige ondersteuning van Regeringwege, is deze Residentie geheel en al van aanzien veranderd. Geheele uitgestrekte wildernissen zijn door haar herschepen in winstafwerpende tabakvelden. Waar weleer de tijger rondliep, loerende op zijne prooi, de wilde buffels den grond deden dreunen, als zij in woeste vaart elkander porrende en stootende de grasrijke vlakten verlieten om eene veiliger schuilplaats op te zoeken in het dichtste van het bijna ondoordringbare woud, daar ontwaart men thans onafzienbare akkers, allen beplant met Amerika's kostbaar product. Langs de wegen welke leiden naar Toeloeng-Agoong en Berbak, verheffen zich nu van afstand tot afstand tabak-*établissements*, die aan de weleer zoo woeste landstreek een gezellig landelijk voorkomen geven. Zonder den minsten dwang, uit eigene vrijwillige beweging, alleen geprikkeld tot den arbeid door het vooruitzicht de vruchten te zullen genieten van hun zwoegen, zijn duizendtallen van inlandische huisgezinnen van den vroegen morgen tot den laten avond in de weer met het ontginnen van woeste gronden, het verzorgen van reeds beplante velden, en het inzamelen en droegen van reeds rijpe tabak. En dan durven de konservatieve droogstoppels, de voorstanders en bewonderaars van het dwangkultuurstelsel nog volhouden dat met den luien Javaan niets is aantevangen, indien hij niet met de gouvernementele zweep wordt gedreven naar zijne rijstvelden, naar koffie- en suikerriettainen!

Liet men beide laatste kulturen ten eenenmale over aan de particuliere nijverheid, dan zou Java vrij wat meer koffie en suiker produceeren dan thans het geval is. De tabakteelt heeft zonneklaar het bewijs geleverd dat de inlander wel wil werken, zeer goed zijne belangen behartigt, geheel en al in staat is, vrij van iedere voogdij, voor zich zelven te zorgen. Maar men schijnt hem nog altijd, onder allerlei nietige voorwendfels te willen houden onder kurateele. De inhagige voogd, tuk op het goud der pupil, zal van zijne voogdijchap geen afstand doen, indien de drang der omstandigheden hem daartoe niet noodsaakt. Aftappende van dat onderwerp, hetwelk mij onwillekeurig in eene onaangename stemming brengt, om redenen ik geen onrecht kan dulden, ga ik over tot de mededeeling van een paar alhier plaats gehad hebbende ongelukken. Een paar dagen geleden kwam eene prauw van Toeloeng-Agoong, met kemirrie beladen, met zulk eene vaart tegen een oer ijzeren pijlers aandrijven, dat zij onmiddellijk vol water liep en in sinkenden toestand verkeerde. Onmiddellijk krachtadig verleende hulp reddde het grootste gedeelte der lading en deed de prauw behouden blijven. Niet zoo gelukkig was eene prauw, gister na den middag, met eene kostbare lading suiker, welke hetzelfde ongeval overkwam.

De betrokken fabriek — is de lading niet tegen schade verzekerd — snaapt daarmede een geducht koopje, want suiker is gelijk de kemirrie-noot, zooals men weet, niet bestand tegen water. Wat men van de lading nog heeft kunnen redden is toch naar de maan.

(Soer. Cour.)

Men schrijft ons van Kediri dd. 23 dezer: Sedert de komst van den nieuwen Resident heerscht hier eene vroeger ongewone bedrijvigheid; de oude sleur waarmede weleer werd ongesprongen in de behandeling van de belangrijkste aan-

gelegenheden, heeft plaats gemaakt voor eene activiteit welke vertrouwen inboezemt voor de toekomst.

De heer Bosscher gokscheert er ook niet mede. De nieuw benoemde wedonoh van Modjorotto bekwam eene maand arrest om redenen hij afwezig was bij het uitbarsten van een brand. Een missive van eene tabaks-onderneming alhier was vier dagen onbehandeld blijven liggen. De schuldige bekwam eene scherpe terechtwijzing. „Ik ben hier gekomen”, voegde de resident hem toe, „om den bestaanden achterstand te doen bijwerken, en die moet daarentegen vermeerderen indien de loopende zaken niet onmiddellijk worden behandeld en afgedaan. Nonchalante ambtenaren kan ik niet gebruiken.”

Ook de rijke kapitein-chinees alhier, die zich inbeeldde dat niets en niemand bestand was tegen zijn smeer, werd duchtig op zijne plaats gezet, zoodat hij thans zijne tonen vrij was lager stemt. Het werd tijd ook. Hij was te veel over het paardje gebeurd.

Tot laat in den nacht zit de resident aan den arbeid en is voor iedereen, die hem over zaken heeft te spreken, ook dan toegankelijk. Reeds nu heerscht er een andere geest onder de inlandsche ambtenaren, die thans hun best doen om den Kediri'schen Angias-stal te helpen zuiveren. Intusschen kanagt hier een kanker aan de inlandsche bevolking, welke alleen te genezen is met het ontledmes. Ik bedoel de verslanfheid aan het overmatig gebruik van amfoen. De nieuwe regeling der amfoenpacht heeft ook hier niet beantwoord aan de verwachting. Integendeel het gebruik van dat verderfelijk heulsap is door de verstrekking eener grootere hoeveelheid *tites* op zorgwekkende wijze toegenomen. Goed ingelichte personen beweerden dat de eenigste doeltreffende maatregel tegen dit kwaad zou zijn, dat het Gouvernement er toe overging de verstrekking van amfoen aan de bevolking niet meer te verpachten aan woekerende Chinezen, maar zelf daarover de controle te houden, door, even als met het zout geschiedt, op de verscillende plaatsen opium-depôts op te richten en den smokkelhandel zoo veel als doeltijk te beletten door eene uitbreiding der politie. Die amfoenquaestie te brengen tot eene gewenschte oplossing is voorzeker geen gemakkelijke taak. Het komt mij voor dat men daartoe alleen kan geraken door eene commissie van deskundige mannen, die den tegenwoordigen gang van den amfoen-handel nagaan in de minste bijzonderheden, ten einde daarna de middelen te beramen tot verbetering van den tegenwoordigen *viciueuse*, onhoudbaren toestand. Ten einde te kunnen voldoen aan die noodlottige gewoonte van amfoen schuiven, heeft de daaraan verstaande inlander alles veil, deinst hij zelf niet terug voor diefstal en moord. De meeste branden, en hun aantal is legio, welke hier ontstaan, stellen sommigen op rekening van het amfoenschuiven. Zie hier wat men mij daaromtrent mededeelde: de schuiver ligt in zijn bed uitgestrekt, met het bekende lampje op een stoel nabij de legerstede. De bedgordijn reikt gewoonlijk tot even voorbij de matras waarop hij ligt en kan bij den minsten tocht, in beweging gebracht, in aanraking komen met het vuur der lamp. Na eenige trekken uit de pijp geraakt de schuiver gewoonlijk in eene soort van *extase* en wel dornate dat hij onverschillig wordt voor alles wat hem omgeeft. Hij denkt niet meer aan het lampje, en vergeet alles wat hem omringt. Er waait hier thans een felle oostewind welke door reusen van deuren en vensters doordringt en ook de legerstede bereikt van den bedwalmenden schuiver, die weldra door de brandende bedgordijn gewekt, opspringt en nog even den tijd heeft om het vege lijf te redden. Binnen weinige minuten is zijne woning een aschoop.

Iemand, wiens beroep het medebrengt nu en dan de huizen binnen te treden van schuivende Chinezen en inlanders, verzekerde mij dat hij dikw. rief een dergelijk lampje

had uitgebluust nabij de legerstede van eenen in bedwelling geraakten amfioen-schuiver. Is het te verwonderen dat men hier bijna alle nachten het brandsignaal hoort weergalmen? (Soer. Cour.)

De slachtoffers van een leeuwenkontraat.

Met de benaming van kontraat is men gewoon aan te duiden eene overeenkomst tusschen twee partijen, waarbij ieder zijne rechten en verplichtingen, lasten en lasten, voor- en nadelen heeft, zoodanig dat de eene partij die van de andere gaarne zoude willen overnemen, wanneer hij daartoe in de termen viel. De Javanen drukken dat zeer karakteristiek uit door hun spreekwoord *stokoe arep, adol gellen*. Vrij vertaald wil dat zeggen: wanneer ik iets koop voor een zekeren prijs, dan moet ik het ook voordien zelfden prijs willen verkoopen.

Wat is nu eene overeenkomst die niet aan deze gelijkheidsvoorwaarde voldoet?

Men noemt dat in de wandeling een leeuwenkontraat. Die naam heeft een Franschen oorsprong. De Franschen zeggen *la part du lion* (het leeuwendeel) om daarmee aantueduiden dat de leeuw van alle dieren het grootste part heeft als er wat te deelen valt, omdat hij de sterkste is.

Maar behoeft iemand zich voorwaarden te doen opleggen door een ander, welke deze zelve zich niet zoude willen doen opleggen? Hij is immers vrij om te doen of te laten wat hij verkiest!

Als dat het geval was dan zouden er geen leeuwenkontraaten bestaan en die zijn er toch zoo velen. Wanneer wij ons niet vergissen, dan laboreert de kapitein Chinees van Djoeja aan een zoodanig kontraat, waarbij hij wel voordeelen zoude hebben, doch niet zoo groot als die van zijne mede kontraatante, de Kongsie te Samarang. Hij zoude onder anderen de verplichting op zich genomen hebben tegenover genoemde Kongsie, om de pacht der amfioen stipt op dag en datum te voldoen en bij gebreke daarvan zou het kontraat vervallen en alle zijne gemaakte winsten, of zijn aandeel in de winsten, verbeurd verklaard zijn.

Is dit zoo, dan kunnen wij niet anders zeggen dan dat dit laatste eens leeuwenvoorwaarde is, waarvan de gevolgen niet konden uitblijven en ook niet uitgebleven zijn. Het valt een ieder in het oog, dat op het *niterste* oogenblik de kapitein Chinees het *niterste* zoude doen om niet wif het contract geknikkerd te worden.

Dit had hij dan ook tot dusverre goed volgehouden, dank zij vooral de groote hulpvaardigheid die hij ontmoette.

Op den 20e Juli jl. verscheen er weder een termijn van pachtbetaling. Er was geen geld. De kapitein trachtte van den Assistent-Resident eene quitantie te krijgen, zonder het geld te hebben betaald, zeggende dat hij dat binnen een paar dagen zoude aanzuiveren; deze poging mislukte. Toen den 20e daar was en hij nog niet in het bezit eener quitantie was, bedacht de kapitein er een middelje op. Hij droeg zijn kassier op om van den Assistent-Resident alsnog die quitantie te zien te krijgen en hij zou zelf naar Samarang gaan om aldaar het gevaar te bezweren bij de kongsie.

Tot zoover ging alles nog den natuurlijken weg en was het daar maar op gebleven dan was er niets gebeurd.

De positie van den kapitein scheen echter uiterst moeielijk te zijn geweest, geplaatst als hij was als tusschen twee vuren, tusschen zijn kassier, die hem telegrafeerde vrachtelooze pogingen tot verkrijging van de quitantie te hebben aangewend en tusschen de kongsie die van hem die quitantie eischte en hem anders uit het contract wilde zetten.

Op dat beslissende oogenblik schijnt de kapitein van den natuurlijken weg te zijn afgeweken met het doel om de uitzetting uit zijn contract te verschuiven, tot eene poging,

die hij toenmaals in het werk stelde, om geld op te nemen op zijne *preciosas*, gelukt zoude zijn. Daar deze poging mislukte doordien op gemelde *preciosas* reeds verband bestond en er met de onderhandelingen ten dien opzichte reeds eenige dagen verlopen waren, schijnt de kongsie vertrouwend op de haar gegevene inlichtingen, het noodig beschouwd te hebben de hulp van den officier van Justitie in te roepen. Het overige woot men.

Men weet ook uit ons no 33, rubriek *telegram Djoeja* dat de Raad van Justitie de rechtsingang heeft geweigerd tegen den Assistent-Resident en dat nu de Chinees (de kongsie) zal hebben te bewijzen dat het geld werkelijk is betaald geworden of anders hij of zij voor laster zal worden vervolgd.

Ziedaar in hoofdzaak de veelbesproken questie. Wij vermijden opzettelijk te veel bijzonderheden a-n te halen, maar doen la cause des causes (de oorzaken der oorzaken) bijzonder in het licht treden, waarvoor bijzonderheden als het ware gemist kunnen worden. Wij wenschen te doen uitkomen dat onder de beheersching van een leeuwencontract alle drie de partijen daarvan slachtoffers hadden kunnen of zullen worden:

- 1e. De kapitein-Chinees.
- 2e. De kongsie.
- 3e. De Assistent-Resident.

De twee eersten krijgen nu hoogstwaarschijnlijk met de Justitie een appeltje te schillen of wel met den Ass-Res. of met beiden tegelijk.

De derde heeft toch maar geduldig moeten aanzien wat er over hem gezegd en geschreven werd door diegenen die den gouden regel nog niet kennen, *dans le doute, abstiens toi!*

De Sam. Ct. no. 193 meldde dat de zaak voor den Assistent-Resident een minder gunstigen keer zou genomen hebben. Dat bericht berast stellig op een misverstand, hetgeen later wel zal blijken.

De procédés Sayers en van Raalten.

In ons nummer 33 vindt men onder de rubriek *Telegram uit Djoejakarta* het bericht, dat de Heeren Sayers & Co. voor de Residentie Djoejakarta hadden gevraagd de som van f 50,000 — voor den verkoop van hun geheim betreffende eene nieuwe verbeterde wijze van indigobereiding, en dat de Heer H. L. Soesman hun die som had gegarandeerd voor zich alleen.

De Heer Soesman wordt dus nu bezitter van het geheim van de Heeren Sayers & Co. voor gemelde koopsom, in twee of drie jaren te betalen, onder de mits dat de toezegging van Sayers & Co. ook geheel vervuld worde, namelijk dat hij van zijne indigobladeren vijftien procent meer maakt dan vroeger.

De knoop, die twee maanden lang onontwarbaar scheen (dat is twee maanden te veel) is dus nu door de koudaetheid van den Heer Soesman doorgehakt, die zeer juist redeneerde door te zeggen: *Is het procédé werkelijk wat men belooft, dan verlies ik mijn tijd door niet ten spoedigste in het bezit er van te komen en tijd is hier in dit geval geld, want als ik alle dagen met 12 bakken werk op de oude manier, dan verlies ik 15 pCt. daarop of ± 11 @ zegge ± f 50 daags of ± f 1500 's maands.*

Is het procédé niet wat men belooft, dan ben ik ook niet gebonden tot de betaling der f 50 mille.

Is het goed dan zal het niet lang duren of andere fabriekanten komen het van mij koopen. In het voorbijgaan zij gezegd dat de Heeren Sayers & Co. hem het geheim hebben verkocht voor die som als te zijn voor Djoeja! Evenwel hebben hier nog velen het oog gevestigd op het procédé van Raalten, die bij de Heer G. Weijnschenk alhier proeven zal nemen.

Intusschen is nu de inteekening overbodig geworden. Wat er reeds ingeteekend was, gaf geene groote verwachtingen, dat de som van f 50 mille bij elkander zou zijn gebracht geworden.

(Forstenlanden.)

Pasaroesan, 23 Augustus. Den 21 dezer is de Inspecteur Generaal van Financien de Heer Moiké, vergezeld van den Heer Motké Jr., thier aangekomen en in het Marine Hotel afgestapt.

(Pas. N. en Adv. Blad.)

Mekassar, 20 Augustus. Zaterdag jl. kwam alhier binnen de N. I. schoener *Jupiter*, gezagvoerder Oosthoek, toebehoorende aan de Hn. J. G. W. & Zn., met eene lading guttah, rotting, enz. van Barrouw, en meer noordelijk gelegen plaatsen.

Nadat deze schoener te Sasjap rotting had ingenomen, raafde het iuk hoofd of de vorst van die plaats aan, eenige lieden bij wijze van geleide en voorzichtigheidsmaatregel tegen de zeerovers medetenemen; een zestigtal passagiers werden ingeschoept en zoo werd onder zeil gegaan naar het zuidelijk gelegen Boeloengan.

Met eene goede gelegenheid liep de *Jupiter* den 18den Juni jl. de monding der Boeloung-rivier in en ging, na eene lange bocht opgevaren te zijn, in den avond ten anker.

Men had intusschen gezien dat eenige verdachte vaartuigen aan het naderen waren en ten tien ure werd de *Jupiter* aangevallen door een rooversvloot van zestien sterk-bemands prauwen, die zich waarschijnlijk achter de reven en eilandjes buiten hadden schuil gehouden en den goed-gewapenden en buitengewoon bemanden schoener niet dan alleen bij avond durfden attackeren, denkende dien gemakkelijk te overrompelen.

De weerstand van de *Jupiter*, waar uit het grootste stuk aan boord alleen over de twintig schoten gedaan wurden, was echter zoo goed bestaard door den gezagvoerder en zoo krachtig in het geheel, dat de roovers, nadat twee honner prauwen in den grond waren geboord, den wijk moesten nemen.

Bij deze gelegenheid werden op de *Jupiter* twee mannen lichtelijk gewond (waaran een door een gewerschot), kreeg de kapitein een schamp van een werpschicht boven het oog en had een ind. passagier, die nog kogels wilde laden op een afgestoken wordend stuk (men bedenke dat het nacht was), het ongeluk zijn arm te verliezen, waaraan hij bezweken is.

Men had het gevecht te Boeloengan gehoord, maar de hulp, die opdaagde van daar, kwam toen de zaak was afgeloopen; de afstand is ook nog beduidend genoeg. Aan vervolging der roovers was natuurlijk niet te denken. Als zeker ongedierte zaten ze reeds lang weer veilig tussehen reton en spleten.

Toen de *Jupiter*, na Boeloengan in gezelschap met de Jacoba Elisabeth verlaten te hebben, te Barrouw aankwam, werd het voorgevallene aan het daar liggende Z. M. stoomschip *Swissawé* gerapporteerd. Te Barrouw vernam kap. O. dat de sultan zestien roovers, waaronder ook twee of drie, die aan den aanval op de *Jupiter* hadden deelgenomen en te Poeloe Pandjang gevat waren, het hoofd had laten afslaan en de koppen op staken in een loods aan het strand ten toon had laten stellen tot afschrik van anderen, waar zij nog te droogen stonden behalve één, die gestolen was!

(Ma. Hbl.)

Gedurende de maand Juni jl. werd op de bezittingen buiten Java en Madura ontvangen:

aan invoerrecht	f	20,463.27
" uitvoerrecht	"	44,949.57
" pakhuisuur	"	131.44
" konsumtierecht op tabak	"	1,731.87
te zamen	f	67,276.15

Hiervan werd terugbetaald:

aan invoerrecht	f	55.20
" uitvoerrecht	"	1,968.24
	"	2,023.44

zoodat de werkelijke ontvangst heeft bedragen	f	65,252.71
helgeen met de perceptie over de 5 vorige maanden, groot	"	269,578.26

te zamen uitmaakt f 334,830.97

Dit totaal bedraagt:

f 10,161.01 minder dan over hetzelfde tijdvak van 1870 en	"	"	"	"	"	"
" 101,724.49	"	"	"	"	"	" 1871.

Dat verschil is hoofdzakelijk te wijten aan het verminderen van den uitvoer van koffie van Padang, in verband met de geringe hoeveelheid van dit produkt, welke in den laatsten tijd van gouvernementswege aldaar ter markt is kunnen gebracht worden. (Jav. Cour.)

Samarang, 27 Augustus. Indische toestanden. Bij een uitbesteding van melk te Ambarawa werd de levering voorloopig gegund aan den Chinees Tan Tjoen Hien. Daar en der borgen te Salatiga was, werd den man gelast dien absente borg te halen. Gene nam een rijtuig, reed van Ambarawa naar Salatiga, kwam van daar met den borg wederom op Ambarawa, liet deze het contract teekenen en moest hem natuurlijk weder te huis brengen. Al deze kosten waren niet noodig geweest zoo de houder der aanbesteding volgens het voorschrift alleen den annemer en den borg die bij de uitbesteding tegenwoordig was, had laten teekenen. Het reglement toch schrijft voor:

„Indien de minste inschrijver, aan wien de toewijzing der aanbesteding geschiedt en diens borgen of een hunner niet tegenwoordig zijn of weigeren de acte te onderteekenen, wordt daarvan in het proces-verbaal melding gemaakt, met dien verstande nochtans, dat de verbintenis, uit het biljet van inschrijving en de toewijzing geboren, als volkomen tot stand gekomen wordt aangemerkt.”

Op een uitbesteding ten behoeve van het Militaire Departement te Ambarawa werd een inschrijvingsbiljet op zijde gelegd, omdat de verklaring van de gegoedheid en van den annemer en van zijne borgen gedrukt was en de namen der personen schriftelijk ingevuld waren, en het biljet van omslagzegel voorzien was. De houder van de uitbesteding wenschte de verklaring op zegel geschreven te zien; van een omslagzegel wilde hij niets weten.

Uit Klatten. Wanneer men slechts op het geringe van het getal klachten welke in de nieuwsbladen voorkomen let, wordt men licht verleid tot de meening dat de Residentie Soeracarta thans, na jaren van wanbestuur, een voorbeeldigen toestand vertoont, dat veiligheid en orde alom heerschen en geldafpersingen, zoo al niet volkomen opgehouden althans belangrijk verminderd zijn; kortom: dat de energie en rechtvaardigheid van den tegenwoordigen Resident ontegensprekelijk blijken uit de verbeteringen welke die residentie heeft ondergaan.

Dat moge waar zijn voor andere Regentschappen, in het

Klattenche daarentegen ziet men dan een allersurigste uitzondering.

Voor zooverre mij bekend werd, hadden de volgende ketjoepartijen plaats in dat regentschap:

15 Mei jl. bij de Chinese opiumpacht te Prambanan — verijdeld door het wachvolk;

16 Mei „ bij de Ch. pacht te Gondang;

17 „ „ „ „ „ „ „ passar Wedie en kortelings zmaal in de buurt van Karang Woenie.

Veediefstallen nemen op schrikbarende wijze toe; bijna nooit wordt een dief gevat, en heeft zulks plaats, dan bedraagt zijn straf zelden meer dan drie maanden krakal te Solo.

Te veldstaande gewassen worden bijna elken nacht gestolen, hoofdzakelijk indigo; ja, een mijner bureh had zelfs het verrassend genoeg, een vijftal vrouwen te arresteren, die bezig waren op klaarlichten dag zijn indigo bladeren te snijden, natuurlijk om ze ten eigen voordeele te verkopen. Ik zoude u een tiental voorvallen kunnen opnoemen, dat gevatte indigobladeren-dieven slechts met 14 dagen krakal werden gestraft, 66n zelfs die reeds voor de derde maal voor zulk een misdrijf te Solo terecht stond, kreeg slechts een maand. Waarlijk geen afschrikwekkende vergelding voor misdrijven die zoo moeilijk te controleeren, gemakkelijk te bedrijven en om het winstgevendende zoo aantrekkelijk zijn.

Sedert nu ongeveer een half jaar werd een nieuwe regeling ingevoerd, waardoor alle nog oningehuurde dessus tot wachtdiensten bij de gevangenis te Klatten worden ingedeeld.

De schandalen, die hierdoor worden gemakkelijk gemaakt, kunnen niet anders uitwerken dan een zeer ontevreden geest onder den kleinen man, waarvan velen verplicht zijn meer dan 10 paal van hunne woonplaats te komen om aan die verplichting te voldoen.

Naar mijne berekening zijn dagelijks ongeveer 50 à 60 man genoodzaakt als wachters te functioneren, doch herhaaldelijk zag ik dat hoogstens 6 man aan de gevangenis en een 10-tal bij een garde voor de regentswoning wacht deden; de overige vervulden diverse diensten bij politie-beambten aan huis: eenigen vertelden mij dat zij gras moesten snijden, waterdragen, erf schoonhouden, enz. enz., terwijl velen eerst om 12 uur 's middags mochten huiswaarts keeren en reeds den vorigen avond ten 4 uur bij de politie moesten zijn.

De groote postweg, waaraan in de eerste dagen van het bestuur van dezen Resident veel werd gewerkt, is thans in de onmiddellijke nabijheid van Klatten volkomen onberijdbaar; ik bedoel hiermede 3 paal oost en 3 paal west. Van hetgeen verder op ligt wil ik niet spreken; want men kan van den Regent het toezicht daar niet eischen: de man is jong en sterk en moet zich dus wat menageeren; te meer omdat hij schoonzoon van den Rijksbestierder is. Groote steenen, kuilen, zandseen, gebroken bruggetjes wedijveren met elkander om de eer, wagenveeren te breken en sappies en ander transportvee onbruikbaar te maken, en men moet erkennen dat alle hierin uitmuntend slagen.

Terwijl Europeesche landhuurders, en bij herhaling, de meest krasse orders krijgen, om de te kunnen behoefte aangelegde steenen duikers, waaraan door het verbreden van den weg hier en daar eenige voeten ontbreken, op de geheele lengte doortrekken — wat nutteloos is daar de postweg toch slechts voor een deel bereiden kan worden — laat de politie Javaansche dessus ongemoeid als hunne houten doorlaten op een derde van den weg aangelegd, volkomen onberijdbaar aan bergen doen denken, en de gaten daarin met een groote steen, dan wel een eenvoudige graszode worden bedekt, na gedurende weken alleen geprikt te hebben met een tak, om ongelukken bij dag te voorkomen.

Hanengevchten en dobbelen op den publieken weg, in

het Chinese kamp, op honderd passen van de regentswoning ziet men dagelijks, om niet te spreken van de hanengevchten ten huize van hooggeplaatste Javaansche ambtenaren of broeders van den Regent.

Op Donderdag 22 Augustus, des middags ten 12 uur, had op den publieken weg voor het huis van een Chinees te Klatten een hanengevecht plaats, terwijl de Onderregent huiswaarts keerde, maar niets zag.

In een uwer nummers van September 71 komt een opgave voor ten bewijze hoe zuijige Javaansche politiedienaren met geringe tractementen veel kunnen doen; sedert bouwden eenigen nog steenen huizen of werkten de reeds aangevangene op vrij woelderige wijze af. (Loc.)

CARGA-LIJSTEN.

Invoer.

Van Nederland per Ned. schip »President van Rijksoorlog» gez. Leeuwen, agt. Gumplich en Strauss.

15 kn manufactures, Maizat en co. 20 kn manufactures, 2 do modewaren, 10 do speelkaarten, 9 do koopwaren, Geo Wehry en co. 15 va manufactures, E. Moorhans en co. 2 kn kramerijen, 5 va wij, 25 kn meel, 75 va meel, 10 kn koopwaren, Bahre en Kinder. 150 kn wij, L. Platon. 20 kn manufactures, Niederer en co. 3 kn kramerijen, 4 do glaswerk, 150 va draadnagels, 63 do teer, 4 ps assee, 50 kn dranken, geb. Sutorius, Veder en co. 170 va koopwaren, van den Abeelen en co. 15 kn koopwaren, 2 do diversen, 100 do theelood, 1000 keid genever, 100 va bier, Reynot en Vinju. 50 kn lampen, 100 va boter, 1 kt speelgoed, 1 do pantoffels, 1 do kramerijen, 4 kn beschuit, 66 coll ijzerak, 2 kinderwagentjes, 1 kt kramerijen, van Vleuten en Cox. 3 kn papier, boeken en kantoorbehoefte, G. Kullf en co. 2 kn aardewerk, 1 kt messen, 1 do scharen, 4 kn spijkers, Engelhard en co. 37 kn wij, Thion. 3 kn koopwaren, Landberg en Zoon. 115 coll manufactures, 2 kn koopwaren, Interationale. 1 kt kleedren, J. Dandels en co. 21 kn porcelein, 100 va boter, 25 kn melk, B. van Leeuwen en co. 40 va bier, de Lange en co. 18 coll ijzerwerk, 15 schroefstobben, 50 bossen staal, 2 kn kaarsen, 2 do medicijnen, 2 do was, 1 kt zilveerwerk, 8 kn kramerijen, 2 do modewaren, 20 va verf, 100 krd a/water, 6 kn glaswerk, 14 do naslden, 100 ps hamman, 1 kt glaswerk, 6 kn ijsten, Pandel en Stiehaus. 25/m strastklinkers, 145 bundels pijpen, 21 coll gasbenodigdheden, 19 va cement, 3 kn glaswerk, Gasmaatschappij. 10 kn servizen, 2 do aardepijpen, 10 do speelkaarten, 2 do borstels, 4 do henden, W. Loonen en co. 6 kn kramerijen, J. Peet en co. 2 va krenten, 2 kn koek, 1 kt glaswerk, 2 kn billiard, 2 do galanterien, Cavadino en co. 28 kn aardewerk, 42 do gedistilleerd, 1 kt parfumerien, 4 kn lucifers, 1 kt glaswerk, 3 coll kramerijen, 55 do verf, geb. Reerink. 6 kn lederdoek, 12 do stroop, 9 do was, 998 stel brandpannen, 50 kn bitter, 60 do champagne, E. tea Brack en co. 8 kn papier, 50 do koopwaren, G. Suermoedt en co. 1 kt koopwaren, J. F. van Leeuwen en co. 38 kn manufactures, 15 do koopwaren, 6 do kramerijen, 6 do polographie benodigdheden, 30 kn eetwaren, 1 kt slaghoedjes, 1 do lampen, 1 do modewaren, 1 do papier, 1 do mossers, 100 kn bier, 95 do glaswerk, Reiss en co. 2 kn ijzerwerk, 4588 coll ijzer, Martin, Dyeo en co. 17 va aardewerk, 36 coll kramerijen, 67 kn eetwaren, 2 kn wasdoek, 10 do medicijnen, 3 do glaswerk, 2 do kleedren, 2 do lak, 1 kt blikwerk, 2 kn wij, 2 do modewaren, 1 kt muziek instrumenten, 5 kn gerees, 5 do speelkaarten, 1 kt optische instrumenten, 2 kn galanterien, 1 kt modewaren, 107 kn bier, 10 do lampen, Gumplich en Strauss. 37 coll koopwaren, 13 kn wij, 4 do gedistilleerd, 1 kt kramerijen, 1 do lijfbenodigdheden, 5 coll ijzerwerk, 2 kn geweren, 2 do wijn en gedistilleerd, Agenten qq. 1 kt tuigen, Dammaler en co. 1 kt telegraaf toestellen, Spoorweg Maatschappij. 20 kn zakken, Maclaine Watson en co. 2 kn wij, 50 do theelood, John Fryce en co. 16 kn papier, H. M. van Dorp en co. 21 kn wij, en likeuren, 2 do sterkwater, G. G. Batten. 1 vat glaswerk, 2 kn manufactures, 2 do modewaren, H. A. Bahmann en co. 100 kn gerees, Maizat en co. 25 kn opium, N. H. M. eenige gouvernements goederen. 4 kn groenten, 100 ps hammen, Gesagvoerder.

S C H E P S - B E R I C H T E N .

Straat Sunda doorgeseild.

DATUM	VLAG	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	NAAM
Augustus. 28	Noord Duitsch.	Fella Mondelssohn.	Barber	Cardiff	20 Mei	Hongkong.
" "	Nederlandsch.	Princes Assalia.	Timmerman	Solevia	27 Augustus	Amsterdam.
" "	Noord. Duitsch.	Claris.	Waizen	Cardiff	17 Mei	" "
" "	Engelsch.	Hanabys	Mc. Pherson.	New-York	18 " "	Hongkong.

Aangekomen Schepen te Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM.	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	AGENTEN
Augustus. 26	Amerikaansch.	schip.	Mary Goodell	Sweetser	Montevideo.	1 Juli	Diamler & Co.
" "	Nederlandsch.	"	Baron van Falson van Barendsal	Itier	Amsterdam.	8 October	G. Suersmidt & Co.
" "	"	"	Nesoch II	Loogen	Samarang.	27 Augustus	J. F. van Leeuwen & Co.

Vertrokken Schepen van Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM.	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	NAAM
Augustus. 27	Nederlandsch.	schip.	Princes Assalia	Timmerman	Nederland.
" "	Amerikaansch.	"	Mary Goodell	Sweetser	Samarang.
" "	Noord Duitsch.	"	Gunsberg	Braren	"
" "	Fransch.	stoomv.	Nera	Mourarino	Singapore.
" "	Nederlandsch.	schip.	Nieuwland	Ruhak	Cheribon.
" "	Er Ma.	stoomv.	Soerabaja	Foucheij	Daroes.
" "	Nederlandsch.	schip.	Graafstroom	le Clercq.	Tagal.
" "	"	"	Yb-nak	Lestak	Soerabaja.
" "	"	"	Stad Leyden	Huink	Nederland.
" "	Zweedsch.	"	Oriente	Hook.	Passaroeng.

CARGA-LIJSTEN.

Invoer.

Van Engeland per Fransch schip „Anna et Marie“, gez. Gastou, sgt. J. Peet en co.

8 pijpen portwijn, Busing, Schröder en co. 7 bn zeildoek en zegarens, Pitairn, Syme en co. 10 kn beschuit, 40 bn manufacturen, 5 kn odcurs, Pandel en Stiehaus. 5 kn kramertjen, 6 do lederwerk, Gumpich en Strauss. 3 va aardewerk, 10 kn koopwaren, Reiss en co. 8000 ps steenen, 94 md aardewerk, J. Peet en co. 100 ps ankers, 23 ps nambeselden, 40 bundels staal, 20 ijzeren kisten, 22 kn ijzerwerk, 2 do koperwerk, 30 do gegaly. ijzer, 619 platen ijzer, 48 platen koper, 1 kt lederwerk, 50 doz. emmers, Martin, Dyce en co. 98 coll koopwaren, 75 md aardewerk, 318 platen ijzer, 7000 kn zeep, Houghton en co.

Uitvoer.

Naar Nederland via Cheribon en Pekalongan per Ned. schip „Nieuwland“, gez. Ruhak, sgt. J. F. v. Leeuwen en co.

Voor Cheribon.

9 kn manufacturen, N. H. M.

Voor Nederland.

600 pik tin, 150 do rotting, N. H. M. 2 kn groenten, 3 vn spek, 2 trossen touw, 1 loglijn, J. F. van Leeuwen en co.

Naar Nederland via Soerabaja per Ned. schip „Ljuiden“, gez. Zeijstra, sgt. J. Daendels en co.

lading voor Soerabaja.

2 kn accordions, 2 do laken, 10 do manufacturen, 1 kt bloemhangers, 1 do kandskeels, 1 do lepels en vorken, 1 do monsters, 1 do modewaren, 1 do vorkjes, Geo Wehry en co. 274 coll touwwerk, J. Sarkies. 1 reiswagen, 1 geldkist, 11 vn koopwaren, 1 kt provisien, Langenberg. 20 bn zakken, 3 vn roskammen, 15 kn koper, 200 pik peper, Martin, Dyce en co. 35 kn wijn, 1 kt anelien, 1 do horologie, 25 vn meel, 3 kn sigaren, B. van Leeuwen en co. 20 kn wijn, le Roux en co. 2 wagens, 135 pik medicijnen, D. Malcolm.

lading voor Nederland.

600 pik tin, N. H. M. 484 coll koopwaren, 4 kn parapluijen, 496 coll manufacturen, 4 kn ijzerwerk, 200 bn zakken, 101

vn boter, 135 kn hier, 29 bn garens, 7 kn likeuren, 15 do kaanzen, 1 kt boekwerken, 1 geweer, 1 kt vergift, 1 do monsters, 20/m steenen, 295 ps hammen, 1 kt kook, 20 kazen, 14 kn wijn, Aan boord gebleven lading van Nederland.

Naar Nederland via Passaroeng per Zweedsch schip „Orienten“, gez. Hook, sgt. Bahre en Kinder.

Voor Nederland.

216 pik damar, 80 do rotting, Mainz en co.

Naar Nederland via Tagal per Ned. schip „Graafstroom“, gez. le Clercq, sgt. J. F. van Leeuwen en co.

Voor Tagal

40 ps hammen, J. F. van Leeuwen en co. 1 schuimpers, 1 kt toebehooren, van Vleuten en Cox.

Voor Nederland.

600 pik tin, 150 do rotting, N. H. M. 20 ps hammen, 1 kt sigaren, Aan boord gebleven van Singapore.

Aangekomen Personen.

Van Singapore, Riouw en Muntok, met het stooms. *Baron Bentinck*, de heeren Read, P. M. le Pice en Dr. Bentleij en 3 Militairen.

Naar Singapore, met het stooms. *Neva*, de heeren Whijte en Valentin, Mevr. Smeding en kinderen.

Voor elk artikel in dit nummer voorkomende, en niet door ander getekend, stelt zich voor de wet als schrijver bekend

J. C. VAN LIER.